

INTERNATIONAL FEDERATION
OF ACCOUNTANTS

MEDNARODNA ZVEZA RAČUNOVODSKIH
STROKOVNJAKOV

MEDNARODNI STANDARDI REVIDIRANJA
IN MEDNARODNA STALIŠČA O REVIDIRANJU

STALIŠČE 1004

RAZMERJE MED NADZORNIKI BANK IN ZUNANJIMI REVIZORJI BANK

SLOVENSKI INŠTITUT ZA REVIZIJO
LJUBLJANA 2003

© International Federation of Accountants

Avtorske pravice za vse standarde, smernice, gradiva za razpravo in druge spise si pridržuje International Federation of Accountants (IFAC), 535 Fifth Avenue, 26th Floor, New York, New York 10017, USA, telefon +1 (212)286-9344, telefaks +1 (212)286-9570, internet <http://www.ifac.org>.

Vse pravice pridržane. Brez vnaprejšnje pisne privolitve Mednarodnega združenja računovodskih strokovnjakov (MZRS) ni dovoljeno v nobeni obliki oziroma na noben način – ne elektronsko ne mehanično, s fotokopiranjem, s snemanjem ali drugače – ponatisniti, shraniti in ponovno uporabiti ali prenašati nobenega dela te izdaje.

Besedila MZRS v tej zbirki so prevedena v slovenščino pod nadzorom Slovenskega inštituta za revizijo in natisnjena z dovoljenjem MZRS. Potrjena besedila vseh spisov MZRS so tista, ki jih je MZRS objavil v angleščini.

Copyright © International Federation of Accountants

All standards, guidelines, discussion papers and other IFAC documents are the copyright of the International Federation of Accountants (IFAC), 535 Fifth Avenue, 26th Floor, New York, New York 10017, USA; tel: +1 (212)286-9344, fax: +1 (212)286-9570, Internet: <http://www.ifac.org>.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of IFAC.

The IFAC pronouncements in this volume have been translated into Slovene under the supervision of the Slovenian Institute of Auditors and are reproduced with the permission of IFAC. The approved text of all IFAC documents is that published by IFAC in the English language.

Stališče 1004

RAZMERJE MED NADZORNIKI BANK IN ZUNANJIMI REVIZORJI BANK

VSEBINA

	Odstavek
Uvod	1–7
Naloga upravljalnega sveta banke in njenega ravnateljstva	8–13
Vloga zunanjega revizorja banke	14–27
Vloga nadzornika bank	28–45
Razmerje med nadzornikom bank in zunanjim revizorjem banke	46–55
Dodatne zahteve za zunanjega revizorja kot prispevek k nadzоровanju	56–67
Potreba po stalnem dialogu med nadzorniki bank in računovodsko stroko	68–70

Mednarodno stališče o revizijskih postopkih (MSRPos) 1004 – Razmerje med nadzorniki bank in zunanjimi revizorji bank – je treba brati v povezavi s Predgovorom k Mednarodnim standardom obvladovanja kakovosti, revidiranja, preiskovanja, dajanja drugih zagotovil in sorodnih storitev, ki določa uporabo in veljavo MSRPos.

To stališče je bilo pripravljeno v sodelovanju z Baselskim odborom za nadziranje bančništva* (Baselski odbor). Za objavo sta ga odobrila MOPR in Baselski odbor. Zasnovan je na MSR, obstoječih na dan 1. oktobra 2001.

Banke imajo zelo pomembno vlogo v gospodarskem življenju; nenehno zagotavljanje moči in trdnosti bančništva je skrb celotne družbe. V tem okviru sta pomembni tudi ločeni vlogi nadzornikov bank in zunanjih revizorjev. Zaradi rastoče zapletenosti bančništva je nujno boljše razumevanje med strokama, po potrebi pa tudi več stikov med nadzorniki bank in zunanjimi revizorji.

Namen tega stališča je dati informacije in napotke v zvezi s krepitvijo razmerja med revizorji bank in nadzorniki v korist enih in drugih, upošteva Temeljna načela za učinkovito nadziranje bančništva Baselskega odbora. Omenjeno razmerje pa je lahko v posameznih državah precej različno, zato vseh napotkov morda ne bo mogoče v celoti uporabiti v vseh državah. MOPR in Baselski odbor kljub temu upata, da bo to stališče dalo koristne napotke za ustrezno vlogo nadzornikov bank in zunanjih revizorjev v številnih državah, v katerih so vezi med njimi tesne ali v katerih njihovo razmerje še proučujejo.

Uvod

1. Banke imajo pomembno vlogo v gospodarstvu. Zbirajo prihranke prebivalstva, zagotavljajo sredstva za plačevanje blaga in storitev ter financirajo razvoj podjetij in trgovine. Če želijo posamezne banke opravljati našteje naloge varno in učinkovito, morajo uživati zaupanje javnosti in tistih, s katerimi poslujejo. Ustaljenost bančništva, tako domačega kot tudi mednarodnega, je spričo tega postala predmet zanimanja celotne javnosti. Takšno javno zanimanje se kaže v dejstvu, da so banke v skoraj vseh državah v nasprotju z večino drugih poslov-

* Baselski odbor za nadziranje bančništva je odbor nadzornih organov za bančništvo; leta 1975 so ga ustanovili guvernerji centralnih bank skupine desetih držav. Sestavljajo ga višji predstavniki organov za nadziranje bank in centralnih bank v Belgiji, Kanadi, Franciji, Nemčiji, Italiji, Japonski, Luksemburgu, Nizozemski, Španiji, Švedski, Švici, Veliki Britaniji in Združenih državah Amerike. Navadno se sestaja pri Banki za mednarodne poravnave v Baslu, kjer je stalni sekretariat.

nih podjetij predmet skrbnega nadziranja centralnih bank ali posebnih uradnih agencij.

2. Računovodski izkazi banke so tudi predmet revizije zunanjih revizorjev. Zunanji revizor izvaja revizijo v skladu z ustreznimi etičnimi in revizijskimi standardi, tudi s tistimi, ki zahtevajo neodvisnost, nepristranskost, strokovno usposobljenost in primerno skrbnost ter ustrezno načrtovanje in nadziranje. Revizorjevo mnenje daje računovodskim izkazom verodostojnost in povečuje zaupanje v bančno ureditev.

3. Zaradi naraščajoče zapletenosti poslovanja bank tako v domačem kot tudi v mednarodnem okviru postajajo naloge, ki jih opravljajo nadzorniki bank in zunanji revizorji, bolj in bolj zahtevne. V številnih pogledih se nadzorniki bank in zunanji revizorji spoprijemajo s podobnimi izzivi, zato vse bolj prevladuje vtis, da se njihovi vlogi med seboj dopolnjujeta. Nadzorniki bank se ne le čedalje bolj opirajo na izsledke dela revizorjev, temveč se tudi obračajo na zunanje revizorje, da opravijo dodatne naloge, kadar te prispevajo k uspešnosti njihovih nadzornih vlog. Obenem revizorji pri opravljanju svojih nalog iščejo informacije tudi pri nadzornikih, ki jim lahko pomagajo uspešneje opravljati naloge.

4. MOPR in Baselski odbor menita, da večje razumevanje ustreznih vlog in nalog nadzornikov bank in zunanjih revizorjev ter po potrebi stiki med njimi povečajo uspešnost revizij bančnih računovodskih izkazov in nadziranja bank, kar koristi obema strokama.

5. Vloge in naloge upravljalnega sveta banke¹ in njenega ravnateljstva, zunanjih revizorjev banke in nadzornikov bank izhajajo v različnih državah iz predpisov, običajev oziroma pri zunanjih revizorjih iz poklicnih navad. To stališče nima namena oporekati tem vlogam ali nalogam ali jih spreminjati. Namenjeno je bolj omogočanju boljšega razumevanja narave vlog upravljalnih svetov bank in njihovih ravnateljstev, zunanjih revizorjev in nadzornikov bank, kajti napačno razumevanje teh vlog bi moglo voditi do neustreznega zanašanja enih na delo drugih. Stališče v skladu s tem

¹ Pojma "upravljalni svet" in "ravnateljstvo" sta uporabljena ne za opredelitev pravne ureditve, temveč bolj za označevanje dveh odločevalnih področij v banki. Po Razlagalnem slovarju MSR ravnateljstvo zajema višje uradnike in druge, ki tudi izvajajo naloge na področju vrhovnega poslovanja. Baselska temeljna načela se sklicujejo na področja nalog upravljalnega sveta kot na področja nalog pristojnih za upravljanje banke. V tem gradivu postavljena načela je treba uporabiti v skladu z ustrojem upravljanja kapitalne družbe v državi, v kateri je banka. Sklicevati se je treba na gradivo Baselskega odbora *Izboljšanje upravljanja kapitalnih družb*, objavljeno septembra 1999.

- (a) opredeljuje poglobljitno odgovornost upravljalnega sveta in ravnateljstva (členi 8–13);
- (b) obravnava bistvene značilnosti vloge zunanjih revizorjev bank (členi 14–27);
- (c) obravnava bistvene značilnosti vloge nadzornikov bank (členi 28–45);
- (d) pregleduje razmerje med nadzorniki bank in zunanjimi revizorji bank (členi 46–55) ter
- (e) opisuje dodatne načine, na katere lahko zunanji revizorji in računovodska stroka prispevajo k nadziranju (členi 56–70).

6. Septembra 1997 je Baselski odbor objavil *Temeljna načela za učinkovito nadziranje bančništva*, znana kot Baselska temeljna načela. Baselska temeljna načela (ki jih pri presojanju ugotovitev v posamezni državi uporabljajo organizacije, kot sta Svetovna banka in Mednarodni denarni sklad) naj bi bila temeljna podlaga za uspešno ureditev nadziranja mednarodno in v vseh državah. Pri pripravi tega stališča so bila upoštevana Baselska temeljna načela.

7. Stališče je bilo pripravljeno z zavestjo, da v različnih državah obstajajo pomembne razlike v institucionalnem in urejevalnem okviru, zlasti pri računovodskih standardih, metodah nadziranja in obsegu, v katerem v nekaterih državah na zahtevo nadzornih organov sedaj opravljajo naloge revizorji. V nekaterih državah imajo nadzorniki bank in zunanji revizorji tesnejše stike, kot je nakazano v tem stališču. Ker to stališče nima namena ničesar predpisovati, je upati, da bodo njegovi napotki ustrezali vsem primerom, čeprav gotovo veljajo za razmere v nekaterih državah bolj neposredno kot v drugih.

Naloga upravljalnega sveta banke in njenega ravnateljstva

8. Poglobljitna naloga pri vodenju poslovanja v banki je naložena upravljalnemu svetu in ravnateljstvu, ki ga prvi imenuje. Ta naloga med drugim obsega zagotavljanje

- strokovne usposobljenosti in neoporečnosti tistih, ki so jim zaupane bančne naloge, in ustrezno izkušenega osebja na ključnih položajih;
- obstoja in izvajanja ustreznih usmeritev, navad in postopkov, ki se nanašajo na različne dejavnosti banke, med drugim
 - spodbujanja visokih etičnih in strokovnih standardov;

- ureditve, ki natančno opredeljuje in meri pomembna tveganja ter jih ustrezno spremlja in obvladuje;
- ustreznih notranjih kontrol, organizacijskega ustroja in računovodskih postopkov;
- vrednotenja kakovosti sredstev ter njihovega ustreznega pripoznavanja in merjenja;
- pravil poznavanja strank, ki preprečujejo, da bi banko namerno ali nenamerno izrabljali za kriminalne namene;
- uvajanja ustreznega kontrolnega okolja, ki naj bi banki pomagalo dosežati predpisane izvedbene, informacijske in usklajevalne cilje;
- preizkušanja skladnosti z normami in vrednotenja uspešnosti notranjih kontrol, ki ga opravlja notranjerevizijska služba;
- ustreznih poslovnih informacijskih ureditev;
- ustreznih usmeritev ravnanja s tveganjem in postopkov pri tem v banki;
- spremljanja zakonskih in urejevalnih usmeritev, tudi smernic za dolgoročno in sprotno plačilno sposobnost, ter
- ustreznega varovanja ne samo koristi delničarjev, temveč tudi vlagateljev.

9. Ravnateljstvo je odgovorno za pripravljanje računovodskih izkazov v skladu z okvirom računovodskega poročanja in za vpeljavo računovodskih postopkov v zvezi z vzdrževanjem listin, ki zadostujejo za podporo računovodskih izkazov. V to odgovornost je vključeno tudi zagotavljanje, da zunanji revizor, ki proučuje računovodske izkaze in poroča o njih, neovirano dobi vse potrebne informacije, ki lahko bistveno vplivajo na obravnavane računovodske izkaze in spričo tega tudi na revizorjevo mnenje o njih.² Ravnateljstvo mora tudi priskrbeti nadzornim organom vse informacije, do katerih imajo ti pravico po zakonu ali drugem predpisu.

10. V nekaterih državah so pri upravljalnih svetih ustanovljeni revizijski odbori, ki se ukvarjajo s praktičnimi vprašanji zagotavljanja obstoja in vzdrževanja ustrezne ureditve notranjih kontrol. Poleg tega

² V nekaterih državah se od podružnic čezmorskih bank zahteva samo, da zagotovijo računovodske informacije (tudi skrajšane računovodske izkaze), ki so pripravljene v skladu s skupinskimi računovodskimi usmeritvami ali državnimi predpisi. Te računovodske informacije so lahko predmet zunanjega revidiranja ali tudi ne. Napotki v tem stališču so ustrezni in izvedljivi tudi pri takšnih zunanjih revizijah.

takšen odbor okrepi ureditev notranjega kontroliranja in notranjerevizijsko službo. Da bi se okrepila uspešnost revizijskega odbora, je priporočljivo, da se notranji in zunanji revizorji udeležujejo njegovih sestankov. Redni sestanki revizijskega odbora z notranjimi in zunanjimi revizorji pripomorejo k povečanju neodvisnosti zunanjih revizorjev in verodostojnosti notranjih revizorjev ter pomagajo revizijskemu odboru izvajati njegovo ključno vlogo pri krepitvi upravljanja kapitalске družbe. V nekaterih državah so takšni sestanki predpisani z zakonom ali drugimi predpisi.

11. Če tako zahteva upravljalni svet ali pa ustrezeni zakon ali drugi predpisi, je ravnateljstvo odgovorno za vpeljavo in uspešno delovanje stalnega notranjega revidiranja v banki, ustreznega njeni velikosti in naravi njenega delovanja. Takšno revidiranje je del spremljanja ureditve notranjih kontrol, ker priskrbi oceno ustreznosti usmeritev in postopkov v banki in usklajenosti z njimi ter zagotavlja ustreznost, uspešnost in utemeljenost ravnanja s tveganjem v banki in postopkov njegovega obvladovanja ter podlage, ki je neodvisna od tistih, ki so vsak dan odgovorni za usklajenost s takšnimi usmeritvami in postopki. Pri izpolnjevanju svojih obveznosti in nalog mora ravnateljstvo sprejeti vse ukrepe, potrebne za obstoj trajne in ustrezne notranjerevizijske službe.

12. Da bi bila notranjerevizijska služba v celoti uspešna, mora biti neodvisna od delovanja v svoji organizaciji, ki ga revidira ali pregleduje, in tudi od vsakodnevnega notranjega kontroliranja. Notranjerevizijska služba mora pregledati vsako delovanje in vsak oddelek, podrejeno ali drugo sestavino bančne organizacije. Za pravilno delovanje te službe je bistvena strokovna usposobljenost vsakega notranjega revizorja in notranjerevizijske službe kot celote. Zato mora imeti notranjerevizijska služba ustrezno osebje s primernimi izkušnjami in strokovno usposobljenostjo, ki ne opravlja izvajalnih nalog. Notranjerevizijska služba mora redno poročati upravljalnemu svetu in ravnateljstvu o izvajanju notranjega kontroliranja, o ureditvi ravnanja s tveganjem in o doseganju svojih ciljev. Ravnateljstvo mora oblikovati in uvesti postopek, ki zagotavlja upoštevanje in po potrebi izvedbo priporočil notranjerevizijske službe.

13. Naloge upravljalnega sveta in ravnateljstva se v nobenem pogledu ne zmanjšajo zaradi obstoja ureditve nadziranja bank, ki ga opravljajo nadzorniki bank, ali zaradi zahteve, da računovodske izkaze bank revidira zunanji revizor.

Vloga zunanjega revizorja banke

14. Namen revizije računovodskih izkazov banke, ki jo opravi zunanji revizor, je omogočiti neodvisnemu revizorju, da izrazi svoje mnenje, ali so računovodski izkazi banke v vseh bistvenih pogledih pripravljene v skladu z opredeljenim okvirom računovodskega poročanja. Računovodski izkazi so praviloma pripravljene v skladu z okvirom računovodskega poročanja v državi, v kateri ima banka sedež,³ in v skladu z ustreznimi predpisi v tej državi. Okvir računovodskega poročanja se lahko razlikuje od države do države in oblika računovodskega poročanja za banke v posamezni državi se lahko precej razlikuje od oblike za druge poslovne organizacije. Revizorjevo mnenje o računovodskih izkazih bo zato izraženo v skladu z ustreznim okvirom v državi in predpisi. Možno je, da se računovodski izkazi, ki so pripravljene po različnih okvirih in predpisih, bistveno razlikujejo, vendar so še vedno v skladu z uporabljenimi zahtevami v državi. Zato MSR 700 – Revizorjevo poročilo o računovodskih izkazih – zahteva, da revizor opredeli državo izvora okvira računovodskega poročanja, ki je bil uporabljen pri pripravljanju računovodskih izkazov, če ta okvir niso mednarodni računovodski standardi.

15. Poročilo zunanjega revizorja se ustrezno naslovi, kot zahtevajo okoliščine sprejetega posla, praviloma bodisi na delničarje bodisi na upravljalni svet. Vendar je lahko na razpolago tudi številnim drugim strankam, kot so vlagatelji, drugi posojilodajalci in nadzorniki. Revizorjevo mnenje pripomore k verodostojnosti računovodskih izkazov. Revizorjevo mnenje pa ne sme biti razumljeno, kot da daje zagotovilo o prihodnji sposobnosti banke ali kot mnenje o učinkovitosti ali uspešnosti, s katero je ravnateljstvo vodilo posle banke, če to ni predmet revizije.

16. Revizor načrtuje revizijske postopke, da bi na sprejemljivo nizko raven zmanjšal tveganje, da bo dal neustrezno revizijsko mnenje, kadar so računovodski izkazi bistveno napačni. Revizor ocenjuje tveganje bistveno napačnih navedb o delovanju (tveganje pri delovanju) ter tveganje, da ureditev računovodenja in notranjega kontroliranja v organizaciji ne bo pravočasno preprečila ali odkrila in popravila bistveno napačnih navedb (tveganje pri kontroliranju). Revizor oceni tveganje pri kontroliranju kot veliko, razen če je sposoben ugotoviti, katere kontrole bodo verjetno preprečile ali odkrile in popravile bistveno na-

³ V nekaterih državah je dovoljeno tudi poročanje v skladu z mednarodno sprejetimi računovodskimi standardi, kot so tisti, ki jih je izdal ali povzel Svet za mednarodne računovodske standarde.

pačne navedbe, ter če izvaja preizkuse kontrol, ki omogočajo nižjo oceno tveganja pri kontroliranju. Na podlagi ocene tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju revizor izvede postopke preizkušanja podatkov, da zmanjša celovito revizijsko tveganje na sprejemljivo nizko raven.

17. Revizor proučuje, kako utegnejo biti računovodski izkazi bistveno napačni in ali obstaja tveganje prevar, ki nakazujejo možnost prevrantskega računovodskega poročanja ali poneverbe sredstev. Revizor načrtuje revizijske postopke, s katerimi zmanjša tveganje neodkritja napačnih navedb, ki izhajajo iz prevar in napak, bistvenih za računovodske izkaze kot celoto, na sprejemljivo nizko raven. MSR 240 – Revizorjeva odgovornost za obravnavanje prevar in napak pri reviziji računovodskih izkazov – navaja dejavnike tveganja, ki lahko opozorijo revizorja na nevarnost, da obstaja prevara. V nekaterih državah se zahteva, da revizor razkrije te informacije nadzorniku bank, če ugotovi, da obstaja dokaz za prevaro.

18. Pri izvajanju revizije računovodskih izkazov banke se zunanji revizor zaveda, da imajo banke tele značilnosti, ki jih na splošno ločijo od večine drugih poslovnih organizacij in jih mora revizor upoštevati pri ocenjevanju ravni tveganja pri njihovem delovanju:

- Banke shranjujejo velike količine denarja, tudi gotovine in prenosljivi inštrumentov, katerih fizično varnost je treba zagotoviti pri prenašanju in med hrambo. Prav tako hranijo in kontrolirajo vrednostnice in druga sredstva, ki so zlahka elektronsko prenosljivi. Udenarjevalne značilnosti takšnih postavk povzročajo, da so banke občutljive za odčititve in prevare. Banke morajo zato vpeljati formalne delovne postopke, natančno določene meje proste presoje posameznika in strogo ureditev notranjega kontroliranja.
- Pogosto sodelujejo v poslih, ki so začeti po eni zakonodaji, zabeleženi po drugi in izpeljani še po tretji.
- Delujejo z zelo visokim vzvodom (to je z nizkim razmerjem med kapitalom in celotnimi sredstvi), kar povečuje njihovo občutljivost za neugodne ekonomske dogodke in povečuje tveganje neuspeha.
- Imajo sredstva, katerih vrednost se lahko hitro spreminja in jo je težko določiti. Zaradi tega lahko razmeroma majhen padec vrednosti sredstev pomembno vpliva na njihov kapital in morda celo na njihovo redno plačilno sposobnost.
- Navadno pomemben del njihovega financiranja izhaja iz kratkoročnih vlog (bodisi zavarovanih bodisi nezavarovanih). Izguba zaupanja

vlagateljev v dolgoročno plačilno sposobnost banke lahko hitro povzroči krizo njene kratkoročne plačilne sposobnosti.

- Imajo zaupniške dolžnosti v zvezi s sredstvi, za katera skrbijo in pripadajo drugim osebam. To lahko povzroči povečanje obveznosti ob prenehanju zaupanja. Zato morajo banke vpeljati delovne postopke in notranje kontrole za zagotavljanje, da s takšnimi sredstvi poslujejo samo v skladu s pogoji, pod katerimi so bila sredstva prenesena na banko.
- Sodelujejo v veliko različnih poslih, katerih vrednost je lahko pomembna. To nujno zahteva zapleteno ureditev računovodenja in notranjega kontroliranja ter širšo uporabo informacijske tehnologije (IT).
- Praviloma delujejo prek omrežja poslovalnic in podružnic, ki so zemljepisno razpršene. To nujno vključuje večje razsredinjenje oblasti ter razpršitev računovodskega in kontrolnega področja nalog, posledica pa so težave pri vzdrževanju enotnih delovnih postopkov in računovodske ureditve, zlasti če omrežje podružnic presega meje države.
- Posle lahko pogosto neposredno začne in dokonča stranka sama brez posredovanja bančnih zaposlencev, na primer prek medmrežja (interneta) ali prek samodejnih izplačevalnih naprav (bankomatov).
- Pogosto prevzemajo pomembne obveze brez kakršnegakoli prenosa finančnih sredstev, razen plačila opravnin v nekaterih primerih. Takšne obveze lahko vključujejo le evidenčne knjižbe. Zato utegne biti težko odkriti njihov obstoj.
- Njihovo poslovanje urejajo državne oblasti, katerih urejevalne zahteve pogosto vplivajo na računovodska načela, ki se jih banke držijo. Neusklajenost z urejevalnimi zahtevami, na primer z zahtevo po kapitalski ustreznosti, lahko vpliva na računovodske izkaze bank ali na razkritja v njih.
- Odjemalska razmerja, ki jih imajo lahko z banko revizor, njegovi pomočniki ali revizijsko podjetje, lahko vplivajo na revizorjevo neodvisnost na način, na kakršnega odjemalska razmerja z drugimi organizacijami ne vplivajo.
- Praviloma imajo edine dostop do klirinške in poravnalne ureditve čekov in prenosov denarja, poslov z devizami in drugega. So sestavni del plačilne ureditve v državi in med državami oziroma so povezane z njo ter zato lahko sprožijo ureditveno tveganje v državah, v katerih delujejo.
- Izdajajo povezane finančne inštrumente, od katerih je nekatere treba predstaviti v računovodskih izkazih po pošteni vrednosti, in trgujejo z

njimi. Zato morajo vpeljati ustrezno vrednotenje in postopke ravnanja s tveganjem. Uspešnost takšnih postopkov je odvisna od ustreznosti izbrane metodologije in od matematičnih modelov, od dostopa do zanesljivih sprotnih in preteklih tržnih informacij ter od ohranjanja nepoprečnosti podatkov.

19. Podrobna revizija vseh poslov banke ne bi zahtevala zgolj veliko časa in ne bi bila zgolj draga, temveč bi bila tudi neizvedljiva. Zato zunanji revizor zasnuje revizijo na ocenitvi tveganja pri delovanju bistveno napačnih navedb, na ocenitvi tveganja pri kontroliranju in na preizkušanju notranjih kontrol, namenjenih preprečevanju ali odkrivanju in popravljanju bistveno napačnih navedb, ter na postopkih preverjanja podatkov, dobljenih s preizkusi. Takšni postopki vključujejo eno ali več tehle dejavnosti: pregledovanje, opazovanje, poizvedovanje in potrjevanje, izračunavanje in proučevanje. Zunanji revizor se zlasti zanima za poplačljivost in knjigovodsko vrednost posojil, finančnih naložb in drugih sredstev, prikazanih v računovodskih izkazih, ter za prepoznavanje in ustrezno razkrivanje vseh pomembnih obvez in obveznosti, pogojnih ali drugih, v računovodskih izkazih.

20. Zunanji revizor je edini odgovoren za revizijsko poročilo ter za določanje narave, časa in obsega revizijskih postopkov, pri reviziji računovodskih izkazov pa lahko precej uporablja delo, opravljeno pri notranjem revidiranju. Revizor zato notranjerevizijsko delovanje ocenjuje kot del revizije, če meni, da bo pomagalo pri določanju narave, časa in obsega revizijskih postopkov.

21. MSR 610 – Proučevanje notranjerevizijskih storitev – zahteva, da zunanji revizor prouči delovanje notranjih revizorjev in njihov vpliv, če ga imajo, na naravo, čas in obseg postopkov zunanjega revizorja. Ko ocenjuje delo notranjerevizijske službe, proučuje njen organizacijski položaj, področje njenega delovanja, strokovne pristojnosti njenih članov in njeno poklicno skrbnost pri delu.

22. Presojanje prežema revizorjevo delo. Revizor uporablja strokovno presojo na področjih, kot so

- ocenjevanje tveganja pri delovanju, tveganja pri kontroliranju in tveganja bistveno napačnih navedb zaradi prevar in napak;
- odločanje o naravi, času in obsegu revizijskih postopkov;
- ovrednotenje izidov teh postopkov ter
- ocenjevanje utemeljenosti sodb in ocen, ki jih je napravilo ravnateljstvo pri pripravljanju računovodskih izkazov.

23. Zunanji revizor načrtuje in izvaja revizijo, da bi pridobil zadovoljivo zagotovilo, da so odkrite napačne navedbe v računovodskih izkazih banke, ki so posamič ali skupaj bistvene za računovodske informacije, ki jih dajejo ti izkazi. Ocena, kaj je bistveno, je stvar revizorjeve strokovne presoje in je pod vplivom gospodarskih odločitev, ki jih sprejemajo uporabniki računovodskih izkazov banke na podlagi teh računovodskih izkazov. Revizor proučuje bistvenost tako na ravni celotnega računovodskega izkaza kot v povezavi s posameznimi saldi na kontih, vrstami poslov in razkritji. Na bistvenost lahko vpliva še proučevanje zakonskih in urejevalnih zahtev ter proučevanje posameznih saldov na kontih računovodskega izkaza in njihovih povezav. Posledica procesa so lahko različne ravni bistvenosti, odvisne od zornega kota proučevanja računovodskih izkazov. Podobno se raven bistvenosti, ki jo uporablja revizor, kadar poroča o računovodskih izkazih banke, lahko razlikuje od ravni, ki jo uporablja, kadar sestavlja posebna poročila nadzornikom bank. To podrobneje obravnava MSR 320 – Bistvenost pri reviziji.

24. Pri oblikovanju mnenja o računovodskih izkazih zunanji revizor izvaja postopke, ki so namenjeni pridobitvi sprejemljivega zagotovila, da so računovodski izkazi v vseh bistvenih pogledih pripravljeni v skladu z opredeljenim okvirom računovodskega poročanja. Zaradi dejavnikov, kot so uporaba presoje, uporaba preizkušanja, notranje omejitve notranjega kontroliranja in dejstvo, da je večina dokazov, ki jih ima revizor na razpolago, po svoji naravi bolj prepričljivih kot prepričevalnih, revizija ne daje jamstva, da so bile odkrite vse bistveno napačne predstavitve. Tveganje, da ne bodo odkrite bistveno napačne predstavitve, ki izhajajo iz prevare, je večje kot tveganje, da ne bodo odkrite bistveno napačne predstavitve, ki izhajajo iz napake, kajti prevara lahko vključuje zapletene in skrbno organizirane postopke, ki so namenjeni njenemu prikrivanju, kot so ponarejanje, namerno opuščanje knjiženja poslov ali namerno napačno predstavljanje revizorju. Takšne poskuse prikrivanja je še težje odkriti, če jih spremlja zarotniški dogovor. Poleg tega je tveganje, da revizor ne bo odkril bistveno napačnih predstavitev, ki izhajajo iz ravnateljske prevare, večje kot pri prevarah drugih zaposlencev, kajti položaj upravljalnega sveta in ravnateljstva pogosto predpostavlja njuno neoporečnost, kar jima omogoča izognitev formalno vpeljanim kontrolnim postopkom. Zato revizor načrtuje in izvaja revizijo s poklicnim dvomom, zavedajoč se, da lahko obstajajo okoliščine, ki vplivajo na napačno predstavitev v računovodskih izkazih.

25. Če revizor odkrije napako, ki je bistvena za računovodske izkaze kot celoto, tudi uporabo neustrezne računovodske usmeritve, napačno vrednotenje sredstva ali opustitev razkritja pomembnih informacij, zahteva od ravnateljstva, da prilagodi računovodske izkaze in tako popravi napačne navedbe. Če ravnateljstvo zavrne zahtevo po popravku, revizor

o računovodskih izkazih izda mnenje s pridržki ali odklonilno mnenje. Takšno poročilo lahko resno vpliva na verodostojnost in celo trdnost banke, zato ravnateljstvo navadno izvede potrebne ukrepe, da se temu izogne. Podobno revizor izda mnenje s pridržki ali mnenje zavrne, če mu ravnateljstvo ni dalo vseh informacij ali pojasnil, ki jih je zahteval.

26. Dodaten, vendar ne tudi nujen sestavni del revizije je redno sporočanje nekaterih informacij zunanjega revizorja ravnateljstvu. Takšne informacije praviloma vsebujejo pripombe k zadevam, kot so bistvene slabosti pri notranjem kontroliranju ali napačne navedbe, ki so pritegnile revizorjevo pozornost med potekom revizije, a ne narekujejo spremembe njegovega poročila (bodisi zaradi dodatnih postopkov, ki so bili opravljeni, da bi odpravili pomanjkljivosti kontroliranja, ali ker so bile napačne navedbe popravljene v računovodskih izkazih ali so v zvezi z njimi nebistvene). Prav tako zunanji revizor o zadevah, ki so pomembne za upravljanje banke, obvešča pristojne zanj. V nekaterih državah zunanji revizor ravnateljstvu ali nadzorniku bank tudi predlaga, bodisi v skladu z zakonsko zahtevo bodisi po sporazumu, dolgoročno poročilo o posebnih zadevah, kot so sestava saldov na kontih ali posojil, udenarljivost in čisti dobiček, finančni kazalniki, ustreznost ureditve notranjega kontroliranja, sodba o bančnih tveganjih ali skladnost z zakonskimi ali nadzornimi zahtevami.

27. V nekaterih državah se od zunanjega revizorja zahteva, da nadzorniku bank takoj poroča o dejstvih ali odločitvah, ki

- so hujša kršitev zakonov ali drugih predpisov,
- vplivajo na sposobnost banke nadaljevati kot delujoče podjetje ali
- vodijo do prilagojenega poročila.

Vloga nadzornika bank

28. Ključni namen preudarnega nadzorovanja je ohranjanje ustaljenosti in zaupanja v finančno ureditev ter s tem zmanjševanje nevarnosti izgube vlagateljev in drugih posojilodajalcev. Nadzorovanje je poleg tega pogosto usmerjeno tudi k potrjevanju skladnosti z zakoni in drugimi predpisi, ki vplivajo na banke in njihovo delovanje. V tem smislu pa je težišče na preudarnosti vloge nadzornika bank.

29. Nadziranje bank je zasnovano na ureditvi dajanja dovoljenj, ki omogoča nadzornikom, da prepoznajo množico pojavov, ki jih je treba nadzirati, in da nadzirajo vstopanje v bančno ureditev. Da bi organizacije pridobile in ohranile dovoljenje za bančne posle, morajo izpolnjevati nekatere utemeljene zahteve. Njihove natančne opredelitve se lahko razlikujejo od države do države; nekatere so lahko natančno op-

redeljene v predpisih, druge pa so lahko označene bolj splošno, kar dovoljuje nadzorni oblasti razlaganje po lastni presoji. Vendar je v večini ureditev nadziranja praviloma mogoče najti te temeljne zahteve za izdajo dovoljenja za bančne posle:

- banka mora imeti ustrezne delničarje in člane sveta (ta pojem vključuje tako neoporečnost in položaj v poslovni skupnosti kot tudi finančno moč večine delničarjev);
- ravnateljstvo banke mora biti pošteno in vredno zaupanja ter mora imeti ustrezno znanje in izkušnje za vodenje banke na trezen in preudaren način;
- organizacija banke in notranje kontroliranje morata biti skladna s poslovnimi načrti in strategijami;
- pravna ureditev banke mora biti v skladu z njeno ureditvijo delovanja;
- banka mora imeti ustrezen kapital, ki je kos tveganju, povezanemu z naravo in obsegom njenega poslovanja, ter
- udenarljivost sredstev banke mora zadostovati za odtok denarnih sredstev.

30. Pogosto so predpisane nadaljnje in bolj podrobne zahteve, tudi najmanjša številčna stopnja ustreznosti bančnega kapitala in udenarljivosti. Ne glede na natančno obliko predpisov pa je njihov namen omogočiti, da banka posluje preudarno ter da ima ustrezna finančna sredstva, ki so kos neugodnim okoliščinam in varujejo vlagatelje pred izgubo.

31. Poleg dajanja dovoljenj novim bankam imajo nadzorniki bank moč pregledovati in zavračati kakršnekoli predloge za prenos pomembnega lastništva ali obvladujočih deležev v obstoječih bankah na druge stranke.

32. Banke se praviloma nadzirajo na podlagi priporočil in navodil. Vendar nadzorniki bank razpolagajo z zakonsko močjo, da poskrbijo za pravočasne popravljalne ukrepe, če banka ne izpolnjuje zahteve po preudarnosti, če krši zakone ali druge predpise ali če se vlagatelji spoprijemajo s pomembnim tveganjem izgube. V izjemnih okoliščinah utegne biti nadzornik pooblaščen odvzeti dovoljenje za bančno poslovanje.

33. Med podlagami za preudarno nadziranje je kapitalska ustreznost. V večini držav obstajajo zahteve po najmanjšem kapitalu pri ustanavljanju novih bank in so preizkusi kapitalske ustreznosti redna sestavina sprotnega nadziranja. V svetovalnem svežnju *Novi baselski kapitalski sporazum*, ki ga je izdal Baselski odbor januarja 2001, odbor predlaga okvir kapitalske ustreznosti, ki je zasnovan na treh dopolnjujočih se stebrih: najmanjših kapitalskih zahtevah, nadzornem pregledovanju in tržni disciplini.

- Prvi steber opredeljuje najmanjše zahteve po kapitalu za tri širše kategorije tveganj: zaupanjško (kreditno) tveganje, tržno tveganje in tveganje pri poslovanju.
- Drugi steber, nadzorno pregledovanje, se opira na tale načela: Banke morajo imeti zadostno plačilno sposobnost glede na profil tveganja in nadzorniki morajo biti sposobni zahtevati, da imajo banke kapital, ki presega najmanjši možni znesek. Banke morajo pri sebi nenehno ocenjevati svojo kapitalsko ustreznost, kar je zasnovano na njihovem sedanjem in prihodnjem profilu tveganja, nadzorniki pa morajo pregledovati postopke notranjega ocenjevanja bančne ustreznosti. Končno morajo nadzorniki posredovati zgodaj, pri tem pa upoštevati razmeroma neudenarljivo naravo bančnih sredstev in omejene možnosti, ki jih ima večina bank za hiter dvig kapitala.
- Tretji steber, tržna disciplina, povečuje vlogo udeležencev na trgu pri spodbujanju bank, da ohranjajo ustrezno raven svojega kapitala. V tem pogledu morajo banke razkriti številčne in kakovostne informacije o svojem kapitalu in profilu tveganja.

34. V bankah se pojavljajo različna tveganja. Nadzorniki spremljajo in lahko omejijo razpon tveganj pri bankah, kot so zaupanjško (kreditno) tveganje, tržno tveganje (tudi obrestno tveganje in devizno tveganje), plačilnosposobnostno in denarno tveganje, tveganje pri poslovanju, pravno tveganje in tveganje ugleda. Nadzorniki si vse bolj prizadevajo razviti ureditev merjenja, ki bi zajelo obseg izpostavljenosti nekaterim tveganjem (na primer tveganju, vključenemu v izpeljanih finančnih instrumentih). Takšna ureditev je pogosto podlaga za posebne kontrole ali omejitve pri različnih kategorijah izpostavljenosti.

35. Med najpomembnejšimi bančnimi tveganji je po izkušnjah z izgubo v preteklosti tveganje, da odjemalec ali stranka ne bo poravnal(a) svoje obveznosti v polnem znesku, bodisi ko zapade v plačilo bodisi kadar koli po tem datumu (včasih je to označeno kot zaupanjško ali kreditno tveganje). Naloga nadzornika banke ni vplivati na posojilne usmeritve banke, pač pa je bistveno, da je prepričan, da je banka sprejela razumno ureditev za ravnanje z zaupanjškim tveganjem. Nadzornik tudi ovrednoti uspešnost bančnih usmeritev in navad pri ocenjevanju kakovosti posojila. Prizadeva si ugotoviti, ali uporabljene metode in presoje ravnateljstva pri izračunavanju rezervacij omogočajo posebne in splošne rezervacije za pravočasno pokritje ocenjenih izgub pri posojilih v skladu z ustreznimi usmeritvami in postopki. Poleg tega si nadzornik prizadeva zagotoviti, da je zaupanjško (kreditno) tveganje ustrezno razpršeno na podlagi pravil, ki omejujejo izpostavljenost, v zvezi s posameznimi izposojevalci, industrijskim ali trgovinskim sektorjem ali pa posameznimi državami ali gospodarskimi območji.

36. Čeprav je kakovost posojil in drugih sredstev banke težko oceniti, je eden ključnih kazalnikov njenega finančnega položaja. V skladu s tem ima točno in premišljeno vrednotenje sredstev za nadzornike velik pomen, ker neposredno vpliva na znesek kapitala, o katerem poroča banka. Kot je bilo že nakazano, se kapital na široko uporablja kot nadzorni standard, glede na katerega se meri ali omejuje izpostavljenost. Pravilno vrednotenje sredstev je med glavnimi nalogami ravnateljstva, vrednotenje pa pogosto vključuje precejšnjo mero presojanja. Nadzornik se na splošno, razen če sam ovrednoti ta proces, da bi ugotovil točnost in skladnost z olistinjenimi usmeritvami in postopki, precej opira na mnenje ravnateljstva o pravilnem vrednotenju sredstev in na dejstvo, da so bila vrednotenja, prikazana v računovodskih izkazih, predmet zunanje revizije.

37. Nadzorniki posvečajo precejšnjo pozornost potrebi bank po notranjih kontrolah, ki bi ustrezale naravi, področju in ravni njihovega poslovanja. Namen notranjih kontrol je pomagati uresničevati namene ravnateljstva pri zagotavljanju – če je le izvedljivo – pravilnega in uspešnega izvajanja poslovanja, tudi upoštevanja usmeritev ravnateljstva, varovanja sredstev, preprečevanja in odkrivanja prevar in napak, točnosti in popolnosti računovodskih razvidov ter pravočasnega pripravljanja zanesljivih računovodskih informacij.

38. Razvoj zapletenih računalniških ureditev sprotnega informiranja je močno izboljšal možnosti za kontroliranje, vendar je hkrati povzročil dodatna tveganja, ki izhajajo iz možnosti računalniških napak ali prevar. Vpeljevanje elektronskega trgovanja je prav tako povzročilo pomembna nova tveganja in zato zahteva dodatne kontrole.

39. Nadzorniki si prizadevajo za zagotovitev, da kakovost ravnateljstva ustreza naravi in področju poslovanja. Organi v državni upravi, ki urejajo bančništvo, redno izvajajo preglede na kraju samem; preiskovalci imajo priložnost, da opazijo znake pomanjkljivosti ravnateljstva. Drugod se nadzornik praviloma redno pogovarja z ravnateljstvom in izrablja druge priložnosti za stike, kadar se pojavljajo. Ne glede na naravo urejevalnega okolja poskuša nadzornik takšne priložnosti izkoristiti, da razume poslovne načrte in strategije ravnateljstva ter načine, kako jih namerava uresničiti. Podobno nadzornik poskuša razkriti, ali je banka pravilno opremljena za izvajanje svojih nalog, kar zadeva sposobnosti in pristojnosti njenega osebja ter opremo in pripomočke, ki so ji na razpolago. Informacije, pridobljene pri takšnih stikih z ravnateljstvom, pomagajo nadzorniku oblikovati mnenje o njegovi usposobljenosti.

40. Uspešno nadziranje zahteva zbiranje in proučevanje informacij o nadziranih bankah. Na primer nadzorniki zbirajo, pregledujejo in pro-

učujejo smotrna poročila in statistične obrazce bank. To vključuje tako temeljne računovodske izkaze kot tudi dodatne preglednice, ki vsebujejo večje podrobnosti. Takšna poročila se uporabljajo za kontrolo upoštevanja nekaterih smiselnih zahtev in so tudi podlaga za razprave z ravnateljstvom banke. S spremljanjem od zunaj je pogosto mogoče prepoznati možne probleme, zlasti v obdobjih med pregledi na kraju samem; tako je poskrbljeno za zgodnje odkrivanje in popravljalne ukrepe, preden postanejo problemi resnejši.

41. Nadzorniki morajo imeti orodja za preverjanje veljavnosti informacij, ki jih prejemajo bodisi pri pregledih na kraju samem bodisi z uporabo storitev zunanjih revizorjev. Delo na kraju samem, ne glede na to, ali ga opravi osebje nadzornika bank samo ali je za to pooblaščen zunanji revizor, je organizirano tako, da omogoča neodvisno preverjanje, ali pri posameznih bankah obstaja ustrezna ureditev notranjega kontroliranja, ali so upoštevana posebna sodila v zvezi z nadzornikovim pooblastilom in ali so informacije, ki jih dajejo banke, zanesljive.

42. Da bi povečali razumevanje kapitalskega upravljanja bank in ureditve poslovanja, se nekateri nadzorni organi občasno sestajajo z revizijskim odborom banke ali njenim upravljalnim svetom. To revizijskemu odboru oziroma upravljalnemu svetu daje priložnost razpravljati o problemih, ki jih ima z ravnateljstvom banke, in omogoča nadzorniku oblikovati stališče o uspešnosti revizijskega odbora banke.

43. Nadzorniki bank si prizadevajo zagotoviti, da bi delo zunanjih revizorjev opravili revizorji, ki

- imajo pravilno dovoljenje za delo in ugled;
- imajo ustrezno strokovno znanje in usposobljenost;
- so vključeni v program zagotavljanja kakovosti;
- so neodvisni od revidirane banke tako v resnici kot po videzu;
- so nepristranski in brez predsodkov ter
- delujejo v skladu z drugimi ustreznimi etičnimi zahtevami.⁴

44. V nekaterih državah ima nadzornik bank zakonsko moč v zvezi z postavljanjem zunanjih revizorjev, na primer pravico odobriti ali odstraniti in pravico naročiti neodvisno revizijo. Takšna moč ima namen zagotoviti, da imajo zunanji revizorji bank izkušnje, sredstva in znanje, ki so potrebni v danih okoliščinah. Če ni očitnega razloga za zamenjavo zunanjega revizorja, nadzorniki praviloma preiskujejo okoliščine, ki so povzročile, da banka revizorja ni ponovno najela.

⁴ Revizor deluje v skladu z ustreznimi etičnimi standardi v državi in kodeksom etike računovodskih strokovnjakov, ki ga je izdal MZRS (kodeks).

45. Nadzorniki so očitno zainteresirani za zagotavljanje visokih standardov revidiranja bank. Še več, pomembna skrb nadzornikov je neodvisnost zunanjega revizorja, ki revidira banko, zlasti če revizor opravlja banki tudi nekatere vrste nerevizijskih storitev. V skladu s tem poskušajo nadzorniki ohranjati tesne stike s strokovnimi računovodskimi organi v državi, da bi se lotili zadev skupnega pomena.

Razmerje med nadzornikom bank in zunanjim revizorjem

46. V številnih pogledih se ukvarjanje nadzornika bank in zunanjega revizorja z istimi zadevami dopolnjuje, čeprav se lahko osredotočata na različne stvari.

- Nadzornik bank se ukvarja predvsem z ohranjanjem trdnosti bančne ureditve ter s skrbjo za varnost in zdravje posameznih bank, da bi zavaroval koristi vlagateljev. Zato nadzornik spremlja sedanji in prihodnji razvoj bank ter uporablja njihove računovodske izkaze za ocenjevanje njihovega položaja in dosežkov. Zunanji revizor se na drugi strani ukvarja predvsem z rednim poročanjem v računovodskih izkazih banke njenim delničarjem ali upravljalnemu svetu. Pri tem prouči, ali ravnateljstvo ustrezno uporablja predpostavko o delujočem podjetju. Revizor prouči obdobje ocenitve, ki ga je uporabilo ravnateljstvo; če je to obdobje krajše od 12 mesecev po datumu bilance stanja, zahteva od ravnateljstva, da podaljša obdobje ocenitve do najmanj 12 mesecev po datumu bilance stanja. Če ravnateljstvo to odkloni, MSR 570 – Delujoče podjetje – zahteva, da revizor razmisli o potrebnosti prilagoditve svojega poročila zaradi omejitve pri svojem delu. Revizor pri ravnateljstvu tudi poizveduje, kako je seznanjeno z dogodki ali okoliščinami po obdobju ocenitve, ki ga je uporabilo, kar lahko povzroči pomemben dvom o sposobnosti banke nadaljevati kot delujoče podjetje.
- Nadzornik banke se ukvarja z ohranjanjem razumne ureditve notranjega kontroliranja kot podlage za varno in smotrno poslovanje v banki. Zunanji revizor se v večini primerov ukvarja s presojanjem notranjega kontroliranja, da bi določil stopnjo zanesljivosti, ki jo pripisuje ureditvi pri načrtovanju in izvajanju revizije.
- Nadzornik bank se mora prepričati, ali vsaka banka vodi ustrezne poslovne knjige, ki so pripravljene v skladu z doslednimi računovodskimi usmeritvami in navadami, tako da lahko oceni finančni položaj banke in dobičkonosnost njenega delovanja ter ali banka redno objavlja ali daje na razpolago računovodske izkaze, ki pošteno kažejo njen položaj. Zunanji revizor se ukvarja s tem, ali obstajajo ustrezni in dovolj zanesljivi računovodski razvidi, ki omogočajo organizaciji pripraviti računovodske izkaze brez bistveno napačnih predstavitev in tako omogočijo zunanjemu revizorju, da izrazi mnenje o njih.

47. Če nadzornik bank pri svojem nadzornem delovanju uporablja revidirane računovodske izkaze, mora imeti v mislih tole:

- nadzorne potrebe praviloma niso glavni namen, za katerega so bili pripravljene računovodski izkazi;
- revizija v skladu z MSR je namenjena dajanju sprejemljivega zagotovila, da računovodski izkazi kot celota ne vsebujejo bistveno napačnih predstavitev;
- pomembnost računovodskih usmeritev, uporabljenih pri pripravljanju računovodskih izkazov kot okvira računovodskega poročanja, zahteva presojo pri njihovi uporabi in lahko dovoljuje izbiro nekaterih usmeritev ali njihovo uporabo;
- računovodski izkazi vsebujejo informacije, zasnovane na sodbah in ocenah, ki jih je napravilo ravnateljstvo in jih je preiskal revizor;
- na finančni položaj banke lahko vplivajo dogodki, do katerih je prišlo po pripravi računovodskih izkazov;
- nadzornik ne more predpostaviti, da je revizorjeva ocena notranjega kontroliranja za namene revizije nujno ustrezna za namene, za katere potrebuje ovrednotenje nadzornik, kajti nameni vrednotenja in preizkušanja notranjega kontroliranja se pri nadzorniku in revizorju razlikujejo;
- kontrole in računovodske usmeritve, s katerimi se ukvarja zunanji revizor, morda niso tiste, ki jih banka uporablja pri pripravljanju informacij za nadzornika bank.

48. Kljub vsemu obstajajo številna področja, kjer utegneta nadzornik bank in zunanji revizor drug drugemu koristiti s svojim delom. Sporočila revizorjev ravnateljstvu in druga poročila revizorjev lahko dajejo nadzornikom zelo koristen vpogled v različne plati delovanja banke. V številnih državah je navada, da so takšna poročila na razpolago nadzornikom.

49. Podobno lahko zunanji revizorji pridobijo koristno znanje iz informacij, ki jih dobijo od nadzornika bank. Če pride do nadzornega pregleda ali pogovora z ravnateljstvom, se sklepi iz takšnega pregleda ali pogovora navadno sporočijo banki. Takšna sporočila lahko koristi revizorju, če dajejo neodvisno oceno na pomembnih področjih, kot je ustreznost rezervacij za izgube pri posojilih, in osredotočijo pozornost na posebna področja, ki so zanimiva za nadzorstvo. Nadzorni organi lahko tudi razvijejo nekatere neformalne smotrne kazalnike ali navodila, ki so na razpolago bankam in lahko pomagajo revizorjem pri proučevalnih pregledih.

50. Pri stikih z ravnateljstvom se tako nadzorniki bank kot zunanji revizorji zavedajo koristi, ki jih oboji pridobivajo s poznavanjem zadev v takšnih sporočilih. Zato je priporočljivo, da so takšna sporočila pisna, tako da so del listin v banki, do katerih ima druga stranka dostop.

51. Da bi zagotovili skrb obeh strani v zvezi z zaupnostjo informacij, ki jih pridobita pri izvajanju svojih nalog, je normalno, da je pri nujnih stikih med nadzornikom bank in zunanjim revizorjem navzoče tudi ravnateljstvo banke ali da je vsaj obveščeno. Priporočljivi so pravočasni in ustrezni ukrepi, da ne bi bili zunanji revizorji odgovorni za informacije, ki so bile v dobri veri razkrite nadzornim organom v skladu z ustreznimi zakoni in drugimi predpisi. Ti ukrepi imajo lahko obliko pravnih pobud ali sporazuma med bankami, njihovim ravnateljstvom, zunanjim revizorjem in nadzorno oblastjo. To še zlasti drži, kadar bi navzočnost ravnateljstva ogrožala razpravo, na primer če revizor meni, da je ravnateljstvo vpleteno v prevarantsko obnašanje.

52. MSR 260 – Poročanje o revizijskih zadevah pristojnim za upravljanje – določa zadeve upravljalnega pomena in zahteva, da revizorji pravočasno sporočajo takšne zadeve pristojnim za upravljanje.⁵ Revizijske zadeve upravljalnega pomena so le tiste, ki jih je revizor spoznal pri izvajanju revizije. Pri reviziji v skladu z MSR se od revizorja

⁵ Navadno te zadeve vključujejo:

- splošni način in celotno področje revizije, tudi vse pričakovane omejitve pri tem ali dodatne zahteve;
- izbiro ali spremembo pomembnih računovodskih usmeritev in postopkov, ki imajo ali bi lahko imeli bistven vpliv na računovodske izkaze organizacije;
- možen vpliv pomembnih tveganj in izpostavljenosti, kot so sproženi pravni spori, na računovodske izkaze, ki jih je treba razkriti v računovodskih izkazih;
- revizijske popravke, ki jih organizacija knjiži ali ne knjiži, vendar imajo ali bi lahko imeli pomemben vpliv na njegove računovodske izkaze;
- bistvene negotovosti, povezane z dogodki in okoliščinami, ki utegnejo povzročiti precejšnji dvom o sposobnosti organizacije nadaljevati kot delujoče podjetje;
- nestrinjanje z ravnateljstvom o zadevah, ki so posamič ali skupaj lahko pomembne za računovodske izkaze organizacije ali za revizorjevo poročilo; v teh sporočilih se upošteva, ali je bila zadeva razrešena ali ne, in pomen zadeve;
- pričakovane spremembe revizorjevega poročila;
- druge zadeve, ki vzbujajo pozornost pristojnih za upravljanje, kot so bistvene slabosti notranjega kontroliranja, vprašanja v zvezi z neoporečnostjo ravnateljstva in vpletenost ravnateljstva v prevare
- vse druge zadeve, o katerih obstaja sporazum v določbah o sprejetju revizijskega posla.

ne zahteva, da načrtuje postopke za posebne namene spoznavanja zadev upravljaljskega pomena. Nekatero revizijsko zadevo upravljaljskega pomena utegnejo zanimati nadzornike bank, zlasti če lahko zahtevajo nujne ukrepe nadzornika. Če tako zahteva nadzornik, zakonski ali urejevalni okvir ali formalni sporazum ali protokol, revizor takšne zadeve pravočasno sporoča nadzorniku bank. V primerih, ko takšnih zahtev, sporazumov ali protokolov ni, revizor spodbuja ravnateljstvo banke ali tiste, ki so pristojni za upravljanje, da pravočasno sporočajo zadeve, ki so po njegovem mnenju lahko zelo pomembne za nadzornika bank.⁶ Še več, celo če ni nobene zahteve, da bi ravnal tako, revizor razmisli o sporočanju takšnih zadev nadzorniku bank, če ravnateljstvo ali pristojni za upravljanje tega ne napravijo. V takšnih okoliščinah revizor prouči, ali ga zakon ob takšnem ravnanju varuje.

53. Druge zadeve, na katere je lahko pozoren revizor in lahko zahtevajo nujne ukrepe nadzornika bank, so:

- informacije, ki nakazujejo, da ni bil izpolnjen kak pogoj za dovoljenje za bančne posle;
- resen spor v odločevalnih organih ali nepričakovan odhod ravnatelja ključnega področja nalog;
- informacije, ki lahko nakazujejo bistveno kršitev zakonov in drugih predpisov ali statuta banke, ustanovitvenega akta ali izvedbenih predpisov;
- revizorjev namen, da odstopi, ali odstranitev revizorja iz urada ter
- bistvene neugodne spremembe tveganj pri poslovanju banke in možno povečanje tveganj.

Zunanji revizor v številnih primerih o takšnih zadevah tudi obvešča pristojne za upravljanje.

54. V nekaterih državah zunanji revizor opravlja posebne naloge ali izdaja posebna poročila v skladu s zakoni ali na zahtevo nadzornika bank, s čimer pomaga nadzorniku pri opravljanju njegovih nalog. Takšne naloge lahko vključujejo poročanje, ali

- so izpolnjeni pogoji za pridobivanje dovoljenj;

⁶ Jasne zahteve glede revizorjevih stikov z nadzornikom bank so v številnih državah že postavljene z zakonom, zahtevami nadzornika ali pa s formalnim sporazumom ali protokolom. To je v korist tako revizorjem kot nadzornikom bank. V državah, kjer takšnih zahtev ni, nadzornike bank in računovodske organe spodbujajo k proučevanju pobud za ustrezne ukrepe ali k ukrepanju v tej zvezi.

- sta ureditev računovodstva in drugih razvidov ter ureditev notranjega kontroliranja ustrezni;
- metode, ki jih uporablja banka pri pripravljanju poročil za nadzornike bank, ustrezajo ter ali so informacije, ki jih vsebujejo takšna poročila, ki lahko vključujejo posebne kazalnike sredstev v primerjavi z dolgovi in druge utemeljene zahteve, točne;
- je organiziranost ustrezno zasnovana na sodilih, ki jih priskrbi nadzorna oblast;
- so spoštovani zakoni in drugi predpisi ter
- so upoštevane ustrezne računovodske usmeritve.

55. Nadzorniki bank ter notranji in zunanji revizorji sodelujejo drug z drugim, da bi bil njihov prispevek k nadzorovanju bolj uspešen in učinkovit. Sodelovanje kar najbolj izboljša nadzorovanje, vsaki strani pa dovoljuje, da se osredotoči na svoje naloge. V nekaterih državah je lahko sodelovanje zasnovano na občasnih srečanjih nadzornika ter zunanjih in notranjih revizorjev.

Dodatne zahteve za zunanjega revizorja kot prispevek k nadziranju

56. Ko nadzornik zahteva od zunanjega revizorja, naj pomaga pri posebnih nadzornih nalogah, mora to narediti v povezavi z dobro opredeljenim okvirom, ki je postavljen z ustreznim zakonom ali pogodbenim sporazumom med banko in nadzornikom. Zahteve so v nekaterih primerih lahko predmet posebnega pogodbenega posla. V takšnem primeru je treba vpeljati nekatera sodila.

57. Prvič, dajanje popolnih in točnih informacij nadzorniku bank je temeljna naloga ravnateljstva banke. Vloga zunanjega revizorja je poročati o takšnih informacijah ali o uporabi posebnih postopkov. Revizorju nima kake nadzorne naloge, temveč s takšnim poročilom omogoča nadzorniku, da uspešneje presoja banko.

58. Drugič, treba je varovati normalno razmerje med zunanjim revizorjem in revidirano banko. Če ni drugih zakonskih zahtev ali pogodbenih rešitev, ki bi usmerjale delo zunanjega revizorja, potekajo informacijski tokovi med nadzornikom bank in revizorjem prek banke, razen v izjemnih okoliščinah. Tako nadzornik bank zahteva od banke, da organizira pridobivanje informacij, ki jih zahteva od revizorja, in takšne informacije so nadzorniku predložene prek banke. Na vsakem sestanku zunanjega revizorja in nadzornika bank je, razen v primerih iz 51. in 52. člena, predstavnik banke, in dovoljenje banke se zahteva,

preden revizor preda kopije sporočil ravnateljstvu in druga poročila nadzorniku.⁷

59. Tretjič, preden se sklene kak sporazum z nadzornikom bank, zunanji revizor prouči, ali se lahko pojavijo kaka navzkrižja interesov. Če se, jih je treba zadovoljivo razrešiti, preden se začne delo, navadno s pridobitvijo vnaprejšnjega dovoljenja ravnateljstva banke, da sklene posel.

60. Četrto, nadzorne zahteve glede zahtevanih informacij morajo biti natančne in jasno opredeljene. To pomeni, da mora nadzornik, kolikor je le mogoče, opisati standarde, po katerih se lahko meri delovanje banke, tako da lahko revizor poroča, ali so bili doseženi ali ne. Če se na primer zahtevajo informacije o kakovosti danih posojil, mora nadzornik natančno določiti, kakšna sodila je treba uporabiti pri razvrščanju posojil v skladu s kategorijami tveganja. Podobno se morajo, kjer koli je mogoče, nadzorniki bank in zunanji revizorji sporazumeti o načelu bistvenosti.

61. Petič, naloge, ki naj bi jih zunanji revizor opravil na zahtevo nadzornika bank, morajo biti v okviru revizorjeve pristojnosti, tako strokovne kot tudi praktične. Od revizorja se lahko na primer zahteva, da oceni obseg izpostavljenosti banke pri nekem posojilojemalcu ali državi. Vendar brez jasnih in posebnih napotkov revizor ne more presoditi, ali je posamezna izpostavljenost čezmerna. Poleg tega se revizija izvaja v razmikih, in ne nepretrgano, tako da na primer ni mogoče utemeljeno pričakovati, da bo zunanji revizor poleg potrebnega dela v zvezi z revizijo opravil popolno ovrednotenje notranjega kontroliranja ali spremljal, ali banka spoštuje nadzorna pravila, razen če program dela teče nepretrgoma.

62. Šestič, naloga zunanjega revizorja za nadzornika bank mora imeti preišljeno podlago. To pomeni, da mora, razen v posebnih okoliščinah, dopolnjevati redno revizijsko delo in da se lahko opravi bolj gospodarno ali hitreje, kot če bi jo opravil nadzornik, bodisi zaradi revizorjevega posebnega znanja bodisi zaradi izogibanja podvajanju.

63. Končno, zavarovana morajo biti nekatera področja zaupnosti, zlasti zaupnost informacij, ki jih dobi zunanji revizor v poklicnih povezavah z drugimi revizijskimi strankami in niso na razpolago banki ali javnosti.

⁷ Številne banke predajajo kopije sporočil zunanjega revizorja ravnateljstvu in druga posebna poročila neposredno nadzorniku bank.

64. Kako je mogoče revizorjevo vlogo razširiti, je odvisno od narave nadzornega okolja v državi. Na primer če nadzornik bank tvorno deluje s pogostimi in strogimi pregledi, je pomoč, za katero utegne zaprositi zunanjega revizorja, navadno prav majhna. Če je bilo na drugi strani v preteklosti manj neposrednega nadzora, v glavnem zasnovanega na proučevanju informacij, ki jih je sporočilo ravnateljstvo banke, ne na pregledih, ali če so viri nadziranja omejeni, nadzorniku lahko koristi pomoč, ki jo ponudi zunanji revizor pri dajanju zagotovil o prejetih informacijah.

65. Številne države na splošno uporabljajo nadzorni postopek, ki vsebuje sestavine tako pregledovanja kot proučevanja sporočenih informacij. Ob celovitosti razvoja bančništva postaja pri nadzoru pregledovanje bolj in bolj zahtevno. Številne nadzorne oblasti, ki uvajajo pregledovanje na kraju samem, se tako bolj zanašajo na sporočene informacije in iščejo podporo zunanjega revizorja na takšnih področjih, na katerih so zlasti primerne revizorjeve sposobnosti.

66. Kjer so se nadzorniki bank v preteklosti zanašali samo na svoje proučevanje poročil, so spoznali, da je neka stopnja preiskovanja na kraju samem zaželeno varstvo. V takšnih državah se zato nadzorniki bolj kot v preteklosti zanašajo na zunanje revizorje, ki jim pomagajo z opravljanjem posebnih nalog (glejte 54. člen).

67. V državah, v katerih so stiki med zunanjimi revizorji in nadzorniki bank že dalj časa tesnejši, je nastala vez medsebojne pomoči, razširjena izkušnja sodelovanja pa je omogočila, da imajo drug od drugega koristi. Izkušnje v takšnih državah nakazujejo, da je navzkrižje interesov, ki lahko revizorje načeloma odvrča od tesnejšega sodelovanja z nadzorniki, v praksi manj pomembno in ni ovira za koristen pogovor.

Potreba po stalnem dialogu med nadzorniki bank in računovodsko stroko

68. Če imajo nadzorniki bank trajno korist od dela zunanjih revizorjev, naj razpravljajo o sprotnih vprašanjih, ki so zanimiva za nadziranje, z računovodsko stroko kot celoto. To je mogoče doseči z občasnimi razpravami na ravni države med nadzornimi oblastmi in organi računovodske stroke. Takšne razprave se lahko dotikajo vprašanj, ki zanimajo oboje. Revizorjem je pri presojanju v veliko pomoč, če čim bolj poznajo stališča in obnašanje nadzornih oblasti v takšnih zadevah. Pri takšnih razpravah naj imajo nadzorniki priložnost izraziti svoje poglede na računovodske usmeritve in standarde revidiranja nasploh ter na revizijske postopke še posebej. To pomaga izboljšati splošni standard revizij računovodskih izkazov v bankah. Priporočljivo je, da

so v razprave o takšnih zadevah vključene lastne strokovne organizacije bank, na primer vodja notranjerevizijske službe, da se zagotovi upoštevanje pogledov vseh strank.

69. V razprave nadzornikov bank in računovodskih strokovnih organov se lahko koristno vključijo tudi glavne revizijske zadeve in temeljni računovodski problemi, kot so ustrezne računovodske metode za nove inštrumente ter drugo v zvezi s finančnimi novostmi in vrednostničenjem. Takšne razprave lahko pomagajo, da banka sprejme najustreznejše računovodske usmeritve.

70. Tako nadzorniki bank kot računovodska stroka imajo koristi od poenotenja bank pri uporabi ustreznih računovodskih usmeritev. Nadzorniki bank zaradi svoje urejevalne moči pogosto lahko prepričljivo vplivajo na banke pri doseganju enotnih usmeritev, zunanji revizorji pa so pogosto bolj poklicani za spremljanje ali pregledovanje dejanske uporabe takšnih usmeritev. Nenehen dialog med nadzorovalnimi agencijami in stroko lahko potemtakem pomembno prispeva k usklajevanju računovodskih standardov za banke na državni ravni.